

Леонов С.В.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ

Анотація. В статті досліджено сутність та особливості інвестиційної політики комерційного банку, визначено основні етапи її формування, систематизовано основні положення інвестиційної політики, що вимагають формалізації.

Ключові слова: інвестиційна політика, комерційний банк, інвестиції, інвестиційна діяльність банку.

I. Вступ.

В умовах бюджетного дефіциту та нестабільності фінансового становища більшості вітчизняних підприємств, одними з основних суб'єктів інвестиційної діяльності в реальному секторі економіки України стають комерційні банки як фінансові інститути, що здійснюють вкладення власних, позикових або залучених коштів у реальні або фінансові активи, а також забезпечують контроль за цільовим використанням інвестованих коштів. Банки розширюють можливості підприємств по здійсненню інвестиційного процесу, прискоренню реалізації інвестиційних проектів, а також кругообігу капіталу. В умовах ринкового господарювання банки становлять основу фінансової системи країни, являючи собою основний канал передачі коштів від тих, хто їх зберігає, до тих, хто їх інвестує. Ринкова трансформація національної економіки відкрила новий напрямок у розвитку банківської справи – управління інвестиційною діяльністю або інвестиційний менеджмент банку. У зв'язку із цим особливої актуальності набуває наукове осмислення нових видів діяльності комерційних банків, пов'язаних з розробкою й впровадженням ефективних схем і технологій управління портфелем цінних паперів і фінансування реальних інвестиційних проектів. В умовах економічної нестабільності й недосконалого законодавства будь-який комерційний банк для успішного здійснення інвестиційної діяльності обов'язково повинен

розробити чітку й збалансовану внутрішню систему інвестиційного менеджменту, що дозволить запобігти або значно знизити ризик втрат по кредитно-інвестиційних операціях.

Для того, щоб забезпечити високу ефективність здійснення інвестиційних операцій, комерційні банки повинні чітко визначити й формально закріпити найважливіші заходи, пов'язані з організацією й управлінням інвестиційною діяльністю. По суті, мова йде про розробку й реалізацію обґрунтованої інвестиційної політики банку, світова практика формування якої, на наш погляд, найбільш повно розглянута в роботах таких вітчизняних та закордонних науковців, як Ареф'єв М.[1], Бабічева Ю. [5], Васюренко О. [6], Жуков Є. [3], Кириченко О. [7], Лаврушин О. [4], Луців Б. [8], Мороз А.[2], Онишко С. [9], Пересада А. [10], Савлук М.[2], Усоскін В. [11] та ін.

II. Постановка завдання.

Метою статті є дослідження сутності та особливостей інвестиційної політики комерційного банку, визначення основних етапів її формування, систематизація основних положень, що вимагають формалізації в рамках побудови ефективної інвестиційної політики банківської установи.

III. Результати.

Під інвестиційною політикою банків традиційно розуміється сукупність заходів, спрямованих на розробку й реалізацію стратегії по управлінню портфелем інвестицій, досягнення оптимального сполучення прямих і портфельних інвестицій з метою забезпечення ефективної діяльності, збільшення прибутковості операцій, підтримки припустимого рівня їхньої ризикованості й ліквідності балансу. Вона розробляється вищим керівництвом та радою директорів банку (можливо, разом з консультуючою його із цих питань установою).

Основною метою діяльності банків в умовах ринкових відносин є максимізація прибутку як у короткостроковому, так і в довгостроковому плані. Ефективність рішення цього завдання залежить від вибору варіантів фінансового планування в банку й напрямків інвестиційної політики, наприклад, максимізації

вартості майна або ринкової вартості акцій, оптимізації співвідношення розмірів накопиченого боргу у формі позик, облігацій і т.п. і власних коштів (статутного й резервного фондів, нерозподіленого прибутку й т.д.). Виходячи з цього, основне завдання інвестиційної політики банку полягає у визначенні кола цінних паперів, найбільш придатних для вкладення коштів, оптимізації структури портфеля інвестицій у кожний конкретний період часу.

Економічні інтереси банків, що впливають із їхньої сутності як комерційних структур, складаються в забезпеченні прибутковості своїх операцій при дотриманні їхньої ліквідності й надійності. Банки працюють в основному не з власними, а із залученими й позиковими ресурсами, тому вони не можуть ризикувати коштами своїх клієнтів, вкладаючи їх у великі інвестиційні проекти, якщо це не забезпечено відповідними гарантіями. У зв'язку із цим при формуванні інвестиційної політики комерційні банки завжди повинні виходити з реальних оцінок ризику, економічній ефективності, фінансової привабливості інвестиційних проектів, оптимального сполучення коротко-, середньо- і довгострокових вкладень.

Разом з тим, існуюча система інвестування є не тільки внутрішньою справою самого банку. Відповідно до базисних принципів регулювання банківської діяльності, невід'ємною частиною будь-якої системи нагляду є незалежна перевірка політики, оперативної діяльності банку й застосовуваних їм процедур, пов'язаних з видачею кредитів і інвестуванням капіталів, а також поточного управління кредитним і інвестиційним портфелями.

Процес формування інвестиційної політики в банку здійснюється в певній послідовності. На першому етапі на підставі єдиної концепції розвитку банку формується стратегія інвестиційної діяльності, визначаються її мета по прибутковості, ризику й ліквідності з урахуванням особливостей статусу банку як платника податків, а також специфіки напрямків його поточної діяльності й структури активів і пасивів. На другому етапі визначаються специфічні інвестиційні цілі й завдання банку, які повинні бути досягнуті й вирішені за рахунок реалізації додаткових функцій фондового інвестиційного портфеля. На третьому

етапі визначається обсяг портфеля інвестицій, достатній для виконання покладених на нього функцій і прийнятний з погляду розроблених обмежень.

Основні положення розробленої інвестиційної політики банку звичайно формулюються в письмовому документі, що містить вказівки співробітникам банку щодо видів інвестиційних інструментів, структури портфеля, стратегії банківських покупок і продажів тощо. Службовці, що займаються інвестиційною діяльністю в банках, повинні керуватися офіційно затвердженими керівництвом банку установками відносно інвестиційної політики. При цьому Рада банку принаймні один раз у рік повинна вносити у них певні зміни з урахуванням складної кон'юнктури ринку. Так, в рамках формування інвестиційної політики банку формалізації підлягають наступні положення: основні цілі політики, відповідальні за проведення політики, склад інвестиційного портфеля, прийнятні види інвестиційних інструментів, строки випусків цінних паперів, що зберігаються у портфелі, вимоги до якості інвестиційних інструментів, вимоги до диверсифікації портфеля, порядок використання цінних паперів як забезпечення, умови зберігання цінних паперів у сейфі, порядок надходження цінних паперів при їх продажу або придбанні, комп'ютерні програми, облік курсових вигравів і втрат, особливості операцій «своп» із цінними паперами, ведення архіву з матеріалами про платоспроможність емітента тощо.

На жаль, на сьогоднішній день в Україні в більшості банків інвестиційна політика де-факто відсутня, у найкращому разі вона зводиться лише до формального документа, зміст якого не відповідає її суті. Досить велика кількість банків (головним чином - середніх і дрібних) здійснюють інвестиційні операції, не керуючись яким-небудь заздалегідь складеним і схваленим планом. Слабкість корпоративного управління більшості банків приводить до відсутності єдиної концепції стратегічного розвитку банку, що служить основою для формування грамотної інвестиційної політики. Це, у свою чергу, є причиною неможливості коректного застосування теоретично й емпірично обґрунтованих методичних процедур, що означає повну відсутність методичної бази вибору інвестиційної політики. Останнє служить джерелом того, що інвестиційний

портфель у реальності найчастіше не відповідає об'єктивним обмеженням діяльності банків і не здатний виконувати переважну більшість своїх функцій. Крім того, поділ фондових і кредитних інвестиційних операцій, передбачений вітчизняною моделлю організації інвестиційного менеджменту (при низькому рівні розвитку фондової складової інвестиційного портфеля), найчастіше призводить до фактичної підміни інвестиційної політики банків їхньою кредитною політикою, що не може вважатися її субститутом. Наслідком цього є різке підвищення й без того високого рівня ризику портфеля інвестиційних активів порушення принципів грамотної диверсифікованості.

IV. Висновки.

Найважливішою характеристикою процесу управління інвестиційною діяльністю банків є його оцінка з позицій об'єднаного критерію вкладень коштів – так званого трикутника «прибутковість – ризик – ліквідність», що відображає суперечливість цілей інвестування й вимог, що висувуються до інвестиційних цінностей. Існує стійка залежність між прибутковістю, ліквідністю й ризиком як інвестиційними якостями об'єктів вкладень, що проявляються усереднено на значному масиві даних. Вона виражаються в тому, що, як правило, у міру збільшення прибутковості знижується ліквідність і зростає ризик вкладень. Це свідчить про те, що, у принципі, немає інвестиційних цінностей, що максимально відповідають одночасно всім критеріям. Разом з тим, на практиці можуть виникати парадоксальні варіанти поєднання всіх інвестиційних якостей у якомусь-небудь об'єкті. Формуючи ефективну політику управління інвестиційною діяльністю банків варто знайти компроміс при рішенні взаємовиключних завдань: збільшення платоспроможності, ліквідності й підвищення прибутковості. Можна досягти високої ліквідності, сформувавши портфель із державних цінних паперів. Висока прибутковість, у свою чергу, досягається за рахунок високоприбуткових, але ризикованих вкладень. Банки повинні стежити за рівнем ліквідності, підтримуючи її на достатньому рівні для своєчасного виконання всіх прийнятих на себе зобов'язань, забезпечуючи необхідний баланс власних і залучених коштів, формуючи оптимальну структуру активів, збільшуючи частку високоякісних активів

із прийнятним рівнем кредитного ризику для виконання вимог вкладників, кредиторів і інших клієнтів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арефьев М.И. Концепция формирования источников финансирования инвестиций в экономике // Финансы и кредит. – 2001. – №11. – С. 23.
2. Банківські операції: Підручник / А.М.Мороз, М.І.Савлук, М.Ф.Пуховкіна та ін.; за ред. д-ра екон. наук проф. А.М.Мороза. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с.
3. Банки и банковские операции: Учебник для ВУЗов / Е. Ф. Жуков, Л. М. Максимова, О. М. Макарова и др.; Под ред. проф. Е. Ф. Жукова. – М.: Банки и биржи, Юнити, 1997.
4. Банковское дело / Под. ред. О. И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 576 с.
5. Банковское дело: Справочное пособие / М.Ю. Бабичева, О.В. Трохова и др.; Под ред. Ю.А. Бабичевой. – Москва: Экономика, 1994. – 397 с.
6. Васюренко О.В. Банківський менеджмент: Посібник. – К.: Академія, 2001. – 320 с.
7. Кириченко О., Гіленко І., Ятченко А. Банківський менеджмент: Навчальний посібник: Навчальне видання. – К.: Основи, 1999. – 671 с.
8. Луців Б.Л. Інвестиційний банківський портфель. – К.: Лібра, 2002. – 192 с.
9. Онишко С. Структура інвестиційного ресурсу України та перспективи економічного зростання // Економіст. – 2001. – №11. – С. 58-61.
10. Пересада А.А., Майорова Т.В. Управління банківськими інвестиціями: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 388 с.
11. Усоскин В. М. Современный коммерческий банк: управление и операции. – М.: изд-во «Все для вас», 1993. – 320 с.